

Auditcommissie en accountant: wederzijdse versterking gewenst en mogelijk

Philip Wallage

C O L U M N

De recente veldtocht tegen het verschaffen van onbetrouwbare financiële informatie werd op 28 september 1998 ingezet door de Amerikaanse Security and Exchange Commission (SEC). De voorzitter, Arthur Levitt, waarschuwde Ameri-

kaanse beursfondsen indringend: de zogenaamde Numbers Game, als gevolg waarvan resultaten en vermogensposities niet juist worden gepresenteerd, moet onmiddellijk worden gestopt.

Een van de instanties die in dit kader een belangrijke toezichthoudende rol spelen is de zogenaamde auditcommissie. De auditcommissie bestaat uit de non executive-leden van de Board of Directors. De belangrijkste taken van het auditcommissie zijn:

- *toezien op de kwaliteit van alle externe financiële rapportages;*
- *bewaken van de naleving van interne procedures, wet en regelgeving en beheersen van ondernemingsrisico's;*
- *faciliteren van de communicatie met accountants;*
- *beoordelen van de activiteiten en het functioneren van accountants.*

Prof. Dr. Ph. Wallage is directeur van KPMG Accountants NV en hoogleraar accountantscontrole aan de Universiteit van Amsterdam.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de auditcommissie een belangrijk doelwit vormde van de aanvallen van Levitt. Maar niet het enige doelwit. Ook accountants fungeren als een belangrijk wapen bij de aanvallen van Levitt in zijn strijd tegen onbetrouwbare informatie.

In één adem betoogde de machtige Levitt daarom dat accountants hun oren niet te veel naar de gecontroleerde onderneming mogen laten hangen. Het gebrek aan onafhankelijk optreden is volgens hem onder meer te wijten aan de toegenomen concurrentie tussen accountants. Dat de SEC woorden binnen afzienbare tijd in daden omzet, werd begin dit jaar goed duidelijk. Uit een onderzoek naar de naleving van onafhankelijkheidsregels bleek een groot aantal van de accountants van het gefuseerde accountantskantoor PwC directe beleggingen in aandelen of opties van een cliënt te bezitten. Hierbij moet worden bedacht dat, anders dan in Nederland, de SEC sinds jaar en dag een aantal bijzonder gedetailleerde voorschriften heeft uitgevaardigd die de onafhankelijkheid van accountants moeten waarborgen¹. De SEC liet in januari nogmaals van zich horen door uit te spreken dat ze overweegt om alle KPMG-partners wereldwijd (!) te dwingen om van hun Prudential-verzekeringsspolissen afstand te doen; zelfs al zijn de partners op geen enkele wijze betrokken bij de controle van de jaarrekening van Prudential. Reden is dat Prudential een notering op de beurs van New York nastreeft.

Naar aanleiding van Levitts rede is al in februari 1999 een tiental belangwekkende aanbevelingen gepubliceerd ter versterking van de auditcommissie (Blue Ribbon, 1999). Sindsdien is

van verschillende instanties commentaar binnengekomen. Vervolgens zijn de aangepaste aanbevelingen in december 1999 als definitieve regels voor beursfondsen door de SEC, NYSE, National Association of Securities Dealers en het Amerikaanse accountantsinstituut AICPA overgenomen.

Tot zover. Het lijkt mij zinvol om in het vervolg van deze column een aantal van de Amerikaanse regels ter versterking van de positie van audit committee en accountants in een Nederlandse context te plaatsen. Simpelweg omdat een aantal van deze regels ook de positie van de Raad van Commissarissen/auditcommissie en Nederlandse externe accountant kunnen versterken!

1 Versterking van de positie van de auditcommissie

In de eerste plaats moeten de leden van de auditcommissie onafhankelijk zijn. Deze eis is op zich niet nieuw. Wel verder gaat de regel dat een lid van de auditcommissie geen familiebanden³ mag hebben met personen die een directiefunctie vervullen of de laatste vijf jaren hebben vervuld. Interessant is tevens het voorschrift – en wat mij betreft te omarmen – dat de leden van de auditcommissie 'financieel onderlegd' moeten zijn. Hetgeen betekent dat de leden voldoende accounting of vergelijkbare financiële expertise moeten bezitten.

Wat te denken van het volgende voorschrift. De accountant moet met de auditcommissie van gedachten wisselen over de kwaliteit van de jaarrekening en in het bijzonder de kwaliteit van de accounting principles. Kwaliteit gaat natuurlijk veel verder dan het vaststellen dat de jaarrekening 'aanvaardbaar' is. Het voeren van een discussie over de 'kwaliteit' is daarom relevant, zeker in de Nederlandse context waar verslaggevingsregels vele opties bevatten en de nodige ruimte tot interpretatie laten. Daar komt bij dat de accountant de opdracht heeft om te controleren of de jaarrekening een 'getrouw beeld' geeft en aan de betreffende regelgeving voldoet. Een 'getrouw beeld' hoeft niet het beste, 'getrouwste', beeld te zijn. Met andere woorden, de accountant kan tot de conclusie komen dat de jaarrekening formeel aanvaardbaar is, voldoet aan de regelgeving, maar desondanks maar met een zes min kan worden gekwalificeerd⁴. In dat geval is sprake van een minimum, aanvaardbaar,

maar formeel te verdedigen, getrouw beeld.

Het verplicht bespreken van de kwaliteit van de jaarrekening tussen accountant en auditcommissie versterkt het bewustzijn van verantwoordelijkheden, inzicht in de kwaliteit van de jaarrekening en uiteindelijk de positie van de auditcommissie.

2 Versterking van de positie van de accountant

Mogelijk bent u zich het niet bewust, maar volgens de Nederlandse wet (Titel 9, boek 2 BW art 393 lid 2) benoemt de aandeelhouder de accountant. Indien deze er niet toe overgaat vindt benoeming plaats door de Raad van Commissarissen en indien deze verzaakt, door de Raad van Bestuur. Benoeming van de accountant door het laatstgenoemde orgaan van de vennootschap is in de Nederlandse praktijk echter niet ongebruikelijk. De Raad van Bestuur stelt ruwweg de volgende eisen aan de accountant:

- verstrek zo goedkoop mogelijk een verklaring (noodzakelijk kwaad);
- lever een verklaring en zoveel mogelijk toegevoegde waarde voor de onderneming (lees adviezen).

Een aandeelhouder zal meer nadruk leggen op kenmerken als integer, onafhankelijk en deskundig. Vanuit de agent/principaal-gedachte, een prima te verklaren diversiteit in verwachtingen. Op zich niets mis mee. Maar de positie van de accountant is in het spanningsveld agent/principaal het sterkste indien hij/zij door de auditcommissie of aandeelhouders wordt benoemd.

De accountant moet daarom volgens al langer geldende regels in Angelsaksische landen ook in Nederland worden benoemd door de auditcommissie of aandeelhoudersvergadering.

Ook moet de externe accountant de relaties met de onderneming die de onafhankelijkheid kunnen schaden aan de auditcommissie rapporteren. Deze commissie is vervolgens verantwoordelijk voor het beoordelen en het bespreken van deze rapportage met de accountant. Waar nodig onderneemt eerstgenoemde actie hetgeen kan leiden tot het wisselen van accountant. De auditcommissie moet op haar beurt jaarlijks aan de aandeelhouders melden dat een dergelijke beoordeling en bespreking hebben plaatsgevonden. De auditcommissie is dus verant-

woordelijk voor het evalueren van de onafhankelijkheid van de accountant. Om deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen, omvat de Engelse regelgeving (listing rules) als taak van de auditcommissie: 'to provide a framework within which the external auditor can assert his independence in the event of a dispute with management'

De wederzijdse versterking van auditcommissie en accountant verdient dan ook onverkort navolging in Nederland en Europa!

NOTEN

1 Dat de SEC hierbij strict formeel te werk gaat, blijkt uit de anekdote over de PwC-partner die de onafhankelijkheidsregels heeft overtreden door zijn drie kinderen een ingelijst K-aandeel Disney cadeau te doen. De SEC lijkt aan juridisme te leiden waarbij form boven substance gaat.

2 Voor de goede orde merk ik op dat de taken

van de auditcommissie in de Nederlandse verhoudingen formeel zijn voorbehouden aan de Raad van Commissarissen. Desondanks is in Nederland door de Commissie Corporate Governance aanbevolen om een dergelijk Committee in te stellen (Commissie Peters, 1997, paragraaf 3.2). Dat in Nederland wel degelijk behoefte bestaat aan een afzonderlijk auditcommissie blijkt uit het feit dat van de 159 onderzochte beursfondsen, in 36 gevallen een auditcommissie fungeert (Monitoring Corporate Governance, 1998).

3 'Immediate family members are defined as person's spouse, parents, children, siblings, mothers-fathers-in-law, sons and daughters-in-law, and anyone who shares such a person's home.'

4 Dit werd in Nederland al in 1989 betoogd door H.P.J. Ophof in: 'Het getrouwe beeld in de accountantsverklaring: een Rembrandt, een Van Gogh of een foto?', Bestuursjournal, nummer 3, juni 1989.